

BACHELOROPPGAVE

Hvordan er bosetningsmønsteret blant studenter som har fullført en økonomisk-administrativ utdanning ved HiSF?

av

110 Rosmari Furuseth Gåsland
131 Attila Fehim Eserman

What considerations are made by students of the Sogn og Fjordane University College after graduation when it comes to where to reside?

Økonomi og administrasjon
Økonomi og jus
BO6 – 2001
Mai 2016

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven (Hvordan er bosetningsmønsteret blant studenter som har fullført en økonomisk-administrativ utdanning ved HiSF?) i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

110 Rosmari Furuseth Gåsland

JA NEI

131 Attila Fehim Eserman

JA NEI

Sammendrag

Fokuset i vår oppgave er rettet mot kandidater som har fullført en økonomisk-administrativ utdanning ved Høgskulen i Sogn og Fjordane. Vi har sett på hvilke faktorer som har betydning for kandidatenes valg av bosted, og hvor i landet de til slutt velger å bosette seg med bakgrunn av disse faktorene.

Problemstillingen vi ønskte å belyse var:

“Hvordan er bosetningsmønsteret blant studenter som har fullført en økonomisk-administrativ utdanning ved HiSF?”

I forbindelse med 30 års jubileet for den økonomisk-administrative utdanningen ved Høgskolen i Sogn og Fjordane ble det sendt ut et spørreskjema med 26 spørsmål til alle tidligere kandidater, tilsammen 1176, hvorav 322 har svart oss. Svarprosenten ble dermed 27,38%. Svarene er grunnlaget i vår undersøkelse av bosetningsmønsteret.

Først har vi utført en deskriptiv, dvs. en beskrivende analyse av svarene som respondentene har gitt oss. Den deskriptive analysen har blant annet vist at flere med en Master innenfor Økonomi og Administrasjon bor på Østlandet eller Vestlandet utenfor Sogn og Fjordane og flere kvinner enn tidligere velger å ta denne utdanningen. Det er flest ansatte i offentlig sektor i Sogn og Fjordane og flest toppledere samtidig som Sogn og Fjordinger tjener mindre.

Funnene har vi så sett på i lys av en logistisk regresjonsanalyse hvor vi har silt ut de faktorene som ikke spiller en betydningsfull rolle for bostedsvalget til våre kandidater, for så å sitte igjen med de faktorene som er avgjørende. Analysen vår viser at sannsynligheten for å være bosatt i Sogn og Fjordane på undersøkelsestidspunktet øker dersom man har vokst opp i Sogn og Fjordane, ikke har valgt å ta en mastergrad i økonomi og administrasjon, tatt bachelorgraden før 2000 og arbeider i offentlig sektor.

Disse funnene kan begrunnes med at det å vokse opp et sted vil gjøre at man vil ha familie og venner og tilknytting ellers til stedet og dermed flere grunner å bli igjen etter utdanningen. Når

det gjelder videreutdanningen utover bachelorgraden vil det ofte være flere arbeidsplasser i de store byene, større fagmiljøer og bedre lønn som vil føre til at tilbøyeligheten til å ikke flytte tilbake til Sogn og Fjordane vil øke. Blant studenter som tok bachelorgraden etter året 2000 er det fortsatt en del som er under utdanning og studenter er i dag yngre enn de var tidligere noe som betyr at færre var etablert da de tok utdanningen og dermed har mindre grunn til å bli boende i Sogn og Fjordane. Sist men ikke minst er den statlige sektoren i og omkring Sogndal stor og ansatte i den offentlige sektoren får incentiver når de knytter seg til arbeidsstedet sitt mens de tar utdanning.

Abstract

The purpose of our bachelor thesis is to examine which factors that would affect the choice of where to reside for former students of Sogn og Fjordane University College, and which factors that are more likely to affect this choice than others.

The problem we wished to examine more narrowly can be summarised as:

“What considerations are made by students of the Sogn og Fjordane University College after graduation when it comes to where to reside?”

The Sogn og Fjordane University college celebrated a 30 year anniversary of its business administration undergraduate studies last year. In this context did the college sent out more than 1176 survey letters with 26 questions each in order to gain an overview over where those former candidates now reside, how high their salaries are, in which sector they work and so on. We have received answers from 322 former students, which gives us a response rate of 27.38%.

We have evaluated the answers by using quantitative methods, that means methods that use numerable variables. Then we described our findings by using descriptive methods, provided by the statistic package SPSS. The descriptive analysis showed that fewer students have a post-graduate education in business administration that still live in Sogn og Fjordane compared to eastern Norway or other regions in the west, especially Hordaland. The analysis also showed that more woman than earlier choose to take this education and that most of the respondents work in the public services that live in Sogn og Fjordane as well as leaders earning less here.

After having received data from the descriptive analysis, we used logistic regression in order to find out which factors that play a significant role when it comes to the choices that our candidates made and which don't. The logistic regression showed the importance of growing up in a certain area. It also showed that taking post-graduate education has a significant negative impact on whether candidates would choose to return to Sogn og Fjordane. Furthermore it showed that it also plays a role when one finishes its studies and in which sector one works.

We can justify these claims by the fact that growing up in a certain place will make us have our families and friends at this place and making it more difficult for us to leave. Post-graduate students will find a larger job market, as well as a professional environment and higher salaries in the bigger cities where they have had their education and thus making it less likely for them to move back to Sogn og Fjordane. Students which had their education before the year 2000 were older and more likely to have been well established than those which had their education after the year 2000. Additionally a higher percentage of the students which had their education after the year 2000 will still go to university at this point making it impossible for them living in Sogn og Fjordane. Finally, many public-jobs in the area in and around Sogndal are making it more likely for former students to stay because of several incentives.

Forord

Vi har skrevet bacheloroppgaven vår som en avsluttende oppgave til de treårige studiene økonomi og administrasjon og økonomi og jus. Først og fremst vil vi rette en stor takk til vår veileder Førstelektor Torbjørn Årethun. Han har gjennom hele perioden hjulpet oss og kommet med mange gode råd, både når det gjelder skrivinga av oppgaven og bruk av statistikkprogrammet SPSS. Han har stilt opp for oss i enhver situasjon, og forklart oss tålmodig når vi slet med bruken av statistikken og oppbyggingen av oppgaven. Tusen takk!

Våre respondenter fortjener også en takk fordi de har tatt seg tid til å svare på undersøkelsen utført av HiSF. Uten deres svar ville det ikke vært mulig å få skrevet denne oppgaven.

Prosessen vi har vært igjennom for å skrive denne oppgaven har vært spennende, interessant og lærerik. Det har vært flott å anvende det vi har lært om å skrive oppgaver og å få mer dybdekunnskap om det. Alt fra det å begynne med å gå gjennom litteraturen til å gjennomføre en deskriptiv analyse, underbygge påstandene med en regresjonsanalyse, sammenligne funnene med de beskrevne funn i litteraturgjennomgangen, for å se om funnene er konsistente. Det har bidratt til å øke vår forståelse av det å utføre vitenskapelige arbeid.

Med denne oppgaven slutter også utdanningen vår i Sogndal og dermed et fint kapitell i våre liv, det har vært en utfordrende men meget givende tid som vi har fått mye nytte av for senere i livet.

God lesing!

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract... ..	4
Forord	6
1 Introduksjon til emnet	9
1.1 Bakgrunn for oppgaven	9
1.2 Valg av metode	9
2 Litteraturgjennomgang.....	15
3 Analyse av dataene	23
3.1 Deskriptiv analyse	23
3.1.1 Hvor er du bosatt nå?	24
3.1.2 Bosted i forhold til bruttolønn	29
3.1.3 Videreutdanning i forhold til bosted	31
3.1.4 Kjønn og bosted	33
3.1.4.1 Kjønn og bosted	33
3.1.4.2 Videreutdanning fordelt etter kjønn og kvinneres videreutdanning etter årskull.....	34
3.1.4.3 Oppvekstfylket i forhold til kjønn.....	37
3.1.5 Bosted og næring	38
3.1.6 Bosted og arbeidssektor	39
3.1.7 Bosted og stillingsnivå	41
3.1.8 Sammendrag av den deskriptive analysen	43
3.2 Logistisk regresjonsanalyse	45
3.2.1 Innføring	45
3.2.2 Analyse av dataene.....	46

3.2.2.1 Forklarign av de uavhengige variabler.....	46
3.2.2.2 SPSS-resultater.....	47
3.2.3 Forklaring av funn.....	49
3.2.4 Oppsummering og sammenligning av funnene med teorigrunnet.....	52
4. Konklusjon.....	55

Kapittel 1: Introduksjon til emnet

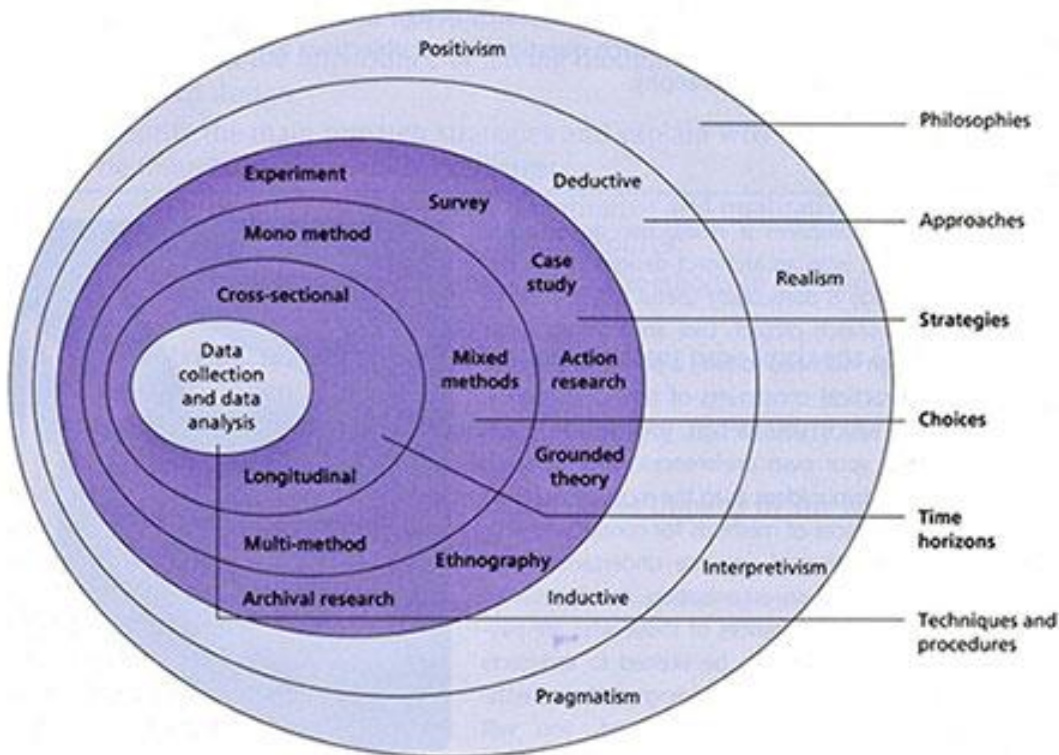
1.1 Bakgrunn for oppgaven

Det er knyttet stor interesse til spørsmålet om hva som påvirker menneskers valg om å bosette seg et sted, og hvilke faktorer som har betydning for å tiltrekke seg innflyttere. I vårt arbeid har vi fokusert på problemstillingen hvordan bosetningsmønsteret er blant studenter med fullført økonomisk-administrativ utdanning ved Høgskolen i Sogn og Fjordane. Vi setter denne problemstillingen i lys av tidligere undersøkelser og studier. Det er også viktig for verdiskapningen i rurale områder å beholde en høyt utdannet arbeidskraft.

1.2 Valg av metode

Metoden vi har valgt å bruke har vært et resultat av problemstillingen ved HiSF. Dataene vi har samlet inn skal kunne gi svar på pålitelig målbare faktorer, og vise kausale sammenhenger mellom de forskjellige variablene vi har valgt å undersøke nærmere. Målet er å kunne gi troverdige svar og å bruke resultatene våre til å generalisere fra en representativ andel til alle økonomisk-administrative studenter ved Høgskolen i Sogn og Fjordane.

I metodekapittelet vårt skal vi bruke Saunders, Lewis og Thornhill sin beskrivelse, der fremgangsmåten i metodefaget beskrives gjennom en løkformet modell. Denne modellen har et ytre og indre rammeverk. Denne modellen blir i Saunders, Lewis og Thornhill sin bok “Research Methods for Business Students” kalt for “The Research Onion”.

Figur 1: “The Research Onion”, Saunders, Lewis og Thornhill, “Research Methods for Business Students”

Tatt i betraktning denne tilnærmingen, gjenspeiler vår fremgangsmåte først og fremst en positivistisk bakgrunn, der kun observerbare og verifiserbare data, som vurderes uten innblanding av egne følelser og premisser, kan skape troverdige konklusjoner om de undersøkte emnene (Saunders, Lewis og Thornhill, 2016, s.134).

Vi har samlet inn data for å undersøke hvilke kriterier studenter legger til grunn når de velger å bosette seg etter fullført utdanning. Vi har samlet inn relevant informasjon og brukt den til å generalisere slik at funnene kan gjelde alle økonomisk-administrative studenter ved HiSF sin avdeling i Sogndal. Dette medfører en induktiv tilnærming til problemstillingen, der teorien vår - riktignok - kun er begrenset til den spesielle konteksten, som den underliggende informasjonen ble hentet inn i (Jacobsen, 2015, s.28-29).

Når det gjelder forskningsdesignet vårt, er vår bruk av spørreskjema best beskrevet gjennom et kvantitativt design, som bruker og genererer numeriske data (Saunders, Lewis og Thornhill,

2016, s.161). En kvantitativ tilnærming innebærer en tallmessig måling og analyse ved hjelp av statistiske teknikker. Når spørsmålene blir stilt på en standardisert måte, slik som i spørreundersøkelsen vår, er det viktig at de stilles tydelig slik at de også blir forstått på samme måte (Saunders, Lewis, Thornhill, 2016, s.162).

Vi mener at denne tilnærmingen har vært den beste, tatt i betraktning ressursbruken og dermed mulighetene vi hadde ved begynnelsen av undersøkelsen. Mer kvalitative tilnærminger ville også sannsynligvis gi gode resultater, men ville krevd adskillig mer innsats i form av blant annet arbeidstimer og reisekostnader ved direkte intervjuer eller telefonsamtaler. Dessuten er naturen til problemstillingen mer forhåndsbestemt og strukturert, og i liten grad utsatt for kvalitative elementer som kan påvirke resultatet, slik som subjektive meninger og sosialt konstruerte oppfatninger (Saunders, Lewis og Thornhill, 2016, s.163). Derfor mener vi at bruken av kvantitative forskningsmetoder er tilstrekkelig og riktig i vår sammenheng.

Vårt mål er å skape et nøyaktig og tydelig bilde av hvordan økonomistudenter ved HiSF velger å bosette seg etter de har fullført utdanningen sin. Dataene vi har samlet inn skal kunne gi oss et grunnlag til å gjøre dette. I tillegg vil vi også kunne forklare hvorfor bosetningsmønstret er blitt som det er blitt, og hvordan de forskjellige variablene som vi har valgt å undersøke nærmere henger sammen gjennom en logistisk regresjonsanalyse. Dette gjør at forskningsdesignet vårt er både deskriptiv og forklarende (Saunders, Lewis og Thornhill, 2016, s.171-172).

Som nevnt tidligere har vi brukt et spørreskjema som middel for å kunne besvare problemstillingen vår. Strategien som ligger i bunn for denne metoden kalles for survey-metoden. Denne strategien brukes nesten utelukkende i kvantitative forskningsmetoder ved siden av strukturerte intervjuer. Spørreskjemaer tillater innsamlingen av standardiserte svar fra en nokså stor populasjon til liten kostnad, og er ofte enklere å forstå (Saunders, Lewis og Thornhill, 2016, s.177). Ulempene med spørreskjemaer er hovedsaklig knyttet til en lav svarprosent og problemer knyttet til reliabilitet, noe vi skal komme inn på senere (Neuman, 2009, s.168).

Undersøkelsen vår kan defineres som en tverrsnittsstudie som blir utført ved et bestemt tidspunkt, ikke over et lengre tidsrom, som tilfellet med langsiktige studier. Målet med en tverrsnittsstudie er

å innhente kvantifiserbare data som er knyttet til to eller flere variabler (Brymann og Bell, 2015, s.63).

Siden vi hadde en liste med alle uteksaminerte studenter fra høgskolen tilgjengelig, og mulighet til å sende et spørreskjema til hver av dem, var det ikke et behov for å ta stikkprøver. Vi som analyserer dataene har vært de samme som har samlet dem inn (Brymann og Bell, 2015, s.13) og dataene ble samlet inn kun til det nevnte formål. Dermed bruker vi altså primærdata for å besvare problemstillingen vår (Saunders, Lewis og Thornhill, 2016, s.678).

Dataene ble samlet inn ved å sende ut spørreskjemaer i posten. Svaret ble gitt på samme måte, og vi oppnådde en svarprosent på 27,4 fra respondentene (322 av 1176 svarte).

Validitet

Gode undersøkelser er valide og reliable. Dersom spørreskjemaet er bygd opp på teori og tidligere undersøkelser, antas undersøkelsens definisjonsmessige validitet å være god. (Korneliussen, 2006). Validiteten blir delt inn i to grupper, indre og ytre gyldighet. Den interne validiteten er knyttet om spørreskjemaet vårt måler det vi ønsker å måle i kvantitative studier. Vi kaller dette for begrepsmessig gyldighet. Det er også viktig å være kritisk til hvorvidt vi kan tolke korrelasjoner som årsakssammenhenger. Vi kaller dette for kausal gyldighet. Den ytre validiteten er knyttet til hvor stor grad funnene i undersøkelsen kan generaliseres fra utvalget til populasjonen. Undersøkelsen må i tillegg være til å stole på, altså at den ikke har feil eller mangler. (Jacobsen, 2015, s. 351).

Når vi bruker spørreskjemaer med faste svaralternativer er det en stor utfordring å sikre oss at spørsmålene måler de fenomenene vi faktisk ønsker å undersøke. (Jacobsen, s. 351). I vår undersøkelse brukte vi rangordnede svar på et ordinalt målenivå, dvs. at vi måler visse nyanser i respondentens svar for å måle om de f.eks. er svært godt fornøyde eller bare middels godt fornøyde. Vi ønsker da å ikke bare finne ut om enhetene er like eller forskjellige, men vi vil også si noe om hvor forskjellige de er. (Jacobsen, 2015, s. 258).

For å kontrollere den begrepsmessige gyldigheten er det vanlig å la andre personer med kunnskap på området sjekk våre konkretiseringer (Anastasi 1988, Chronbach 1984 og Sartori 2009) referert

av (Jacobsen, 2015, s. 354). Hvis de som sjekker konkretiseringene våre mener at begrepene høres meningsfulle ut, er dette første form for validering (Jacobsen, 2015, s. 354).

Spørreskjemaet vi brukte ble laget ved avdelingen for samfunnsfag ved HiSF. Det har da blitt validert av flere med høy kompetanse på området.

En annen form for validitetskontroll er å sammenligne de resultatene vi har kommet frem til, med resultater fra andre undersøkelser. På det generelle plan kan vi si at hvis resultatene vi har kommet frem til støttes av teori om det vi studerer, vil vi kunne anta at den begrepsmessige gyldigheten er god. Problemet med dette er noen ganger at teorien om det man studerer ikke nødvendigvis er korrekt. (Jacobsen, 2015, s. 357).

Når vi benytter undersøkelser som kan kartlegge kausalforhold, er den store faren at vi forveksler samvariasjon med sammenheng. Problemet er at det kan se ut som det er to variabler som henger sammen, men at de likevel ikke gjør det. Dette er spesielt viktig i kvantitativ analyse, som vi har benyttet her, der ulike korrelasjonsmål blir benyttet i stor grad. Selv om disse aldri viser noe annet enn samvariasjon, er det fristende å tolke dem som sammenhenger. Det beste vi kan gjøre i slike situasjoner, er å trekke inn andre forhold som vi kjenner til og som kan påvirke det forholdet vi studerer. Hvis vi f.eks. studerer lønnsforskjeller mellom menn og kvinner, er det fornuftig å også trekke inn andre variabler som kan forklare lønnsforskjeller, f.eks. systematiske utdanningsforskjeller mellom menn og kvinner. Dette kaller vi kontroll for kjente forhold. (Jacobsen, 2015, s. 358-359).

Reliabilitet

For å finne ut om undersøkelsen er reliabel, må vi spørre om selve måten vi har gjennomført undersøkelsen på, kan være årsaken til de resultatene vi ender opp med. Dette blir omtalt som mulige metodologiske forklaringer, dvs. at resultater skyldes selve undersøkelsesopplegget. Dette dreier seg om ulike feilkilder, dvs. forhold som forstyrrer resultatene. Noen eksempler på ulike feilkilder er: utformingen av selve spørreskjemaet, trekk ved respondenten (det kan være stor forskjell mellom hva en respondent svarer, og hva som faktisk er korrekt), trekk ved respondentens kontekst (hvilken situasjon respondenten befinner seg i mtp. stress o.l.), koding og innlegging av data, og analysen av registrerte data. (Jacobsen, 2015, s. 377-382). I tillegg til disse

feilkildene viser Nestaas og Hind (2011) til utvalgsskjevhet, innsamlings- og bearbeidingsfeil eller frafall. Det vil også være en viss usikkerhet dersom ikke alle svarer, slik som i vår undersøkelse. (Nestaas og Hind, 2011).

For eksempel utvalgsskjevhet, som kan være et tilfelle i vår spørreundersøkelse, finner en når personer med bestemte kjennemerker og en bestemt atferd ikke blir representert i utvalget, slik som i populasjonen. Denne feilkilden kan skje når en trekker selve utvalget, eller dersom uttrukne personer i bestemte grupper har særlig høyt frafall. I vår undersøkelse har vi brukt data fra alle de 322 kandidatene som svarte. Siden vi ikke fikk respons fra de resterende 854 kandidatene, vil det si at vi har fått et naturlig utvalg. Selv om vi har et naturlig utvalg, er det også mulig at vi har fått et skjevt utvalg som for eksempel kan føre til at det er personer med bestemte kjennemerker og en bestemt adferd som ikke blir representert i utvalget, som nevnt over. (Nestaas og Hind, 2011).

Vi kommer frem til at for at en undersøkelse skal være pålitelig, må vi stille oss spørsmålet om vi hadde fått det samme resultatet hvis vi hadde gjennomført undersøkelsen en gang til. (Bryman og Bell, 2015 og Wenstøp, 2006).

Hvis andre skal gjennomføre en lik undersøkelse som oss og få likt svar, er det nødvendig at vi har hatt en nøyaktig måleprosess. Vi har nå grundig beskrevet vår fremgangsmåte i undersøkelsen vår mtp. spørreskjemaet vi brukte, utvalget, designet til spørreskjemaet, og de ulike analysene av data vi har samlet inn. Det er også viktig at vår fremgangsmåte er tilnærmet lik fremgangsmåten til andre forskninger på samme tema.

Spørreskjemaet var utformet for å kartlegge bl.a. tidligere studenters nåværende bosted og hvilke faktorer som kan tenkes å ha påvirket dette valget. Siden vi dermed benytter primærdata som er samlet inn for vårt formål, er det grunn til å anta at dette datamaterialet er godt tilpasset vår undersøkelse.

1.3 Litteraturgjennomgang

I NIFU (2003) blir det undersøkt i hvilken grad kandidater blir værende i den regionen de ble utdannet i. Rapporten undersøker også hva som kan være årsaken(e) til forskjeller mellom læresteder/regioner når det gjelder i hvilken grad regionen klarer å «holde på» de ferdige kandidatene. De ser da på hvilken betydning lokal rekruttering av ungdom til lærestedene, type utdanning eller institusjon har for hvor mange som blir værende i utdanningsregionen etter endt utdanning. Rapporten undersøker også om det er forskjeller i arbeidsmarkedstilpasning et halvt år etter eksamen avhengig av hvilken region kandidatene var bosatt i. Ut i fra dette stilles det spørsmål om dette har sammenheng med hvor kandidaten har bosatt seg, fagtilbudet ved det enkelt lærestedet, type utdanningsinstitusjon eller kjennetegn ved den enkelte kandidat.

NIFUs rapport har tatt for seg kandidater i humaniora, samfunnsfag, jus, sivilingeniører, ingeniører og sykepleiere utdannet ved forskjellige universiteter, institusjoner og høyskoler. I denne rapporten nevnes det at for eksempel sivilingeniører kan bli utdannet ved ulike institusjoner, derav denne betegnelsen. Det vil si at NIFU har brukt data fra forskjellige steder og forskjellige studieretninger, mens vi har konsentrert oss om kandidater fra den økonomisk-administrative linja ved Høgskulen i Sogn og Fjordane, uteksaminert de siste 30 åra.

Rapporten til NIFU har også undersøkt bosetningsmønsteret til kandidatene sine. De har da brukt kandidatene sitt bosted ved fylte 17 år, og et halvt år etter siste eksamen. NIFU fant da ut at lokal rekruttering fører til større bofasthet i utdanningsregionen. Kandidater som var bosatt i utdanningsregionen ved fylte 17 år, hadde lavere sannsynlighet for å bosette seg i “andre områder” relativt til storbyområdet de var utdannet fra, enn ellers like kandidater som ikke var bosatt i utdanningsregionen. Dette gjelder uansett hvilket lærested kandidaten var utdannet fra.

NIFU undersøkte også betydningen av bosted som 17-åring for bosted et halvt år etter eksamen. De fant da ut at å ha utdannet seg ved en institusjon som lå i samme bostedsområde som kandidaten var bosatt i som 17-åring, bidro til å svekke mobiliteten ut av landsdelen utdanningsinstitusjonen lå i. Mobiliteten ut av landsdelen var samlet sett lavest for kandidater fra universitetet i Oslo. De har beregnet sannsynligheten for å bli værende i landsdelen (både storbyområdet Oslo og resten av Østlandet) til 0,96 for en gjennomsnittlig kandidat som var bosatt på Østlandet som 17-åring, og for dem som var bosatt utenfor Østlandsområdet til 0,78. Det er interessant at den beregnede sannsynligheten er så høy også for dem som var bosatt i andre deler av landet som 17-åringer. Dette viser at Oslo beholder svært mange av de kandidatene som hadde sin bakgrunn utenfor Østlandsområdet. Landsdelene der de andre lærestedene er lokalisert synes ikke å ha samme evne til å beholde verken de som er lokalt eller eksternt rekruttert som universitetet i Oslo.

Et annet resultat NIFU kom frem til for disse kandidatgruppene er at jo bedre karakterer kandidaten har, jo større er sannsynligheten for at han/hun blir værende i utdanningsregionen. Dette resultatet gjelder generelt og betyr at lærestedsregionene i stor grad greier å tiltrekke seg de gode kandidatene uansett hvor i landet de ligger. Da vi ikke har undersøkt kandidatenes karakterer, har vi ikke grunnlag for å teste om dette resultatet også gjelder for kandidatene som har fullført en økonomisk-administrativ utdanning ved Høgskulen i Sogn og Fjordane de siste 30 åra.

Blant universitetskandidatene (humaniora, samfunnsfag, jus og realfag) fant NIFU at hele 57-88 % av kandidatene var bosatt i samme område (landsdel) som de ble uteksaminert. NTNU og Trøndelag lå lavest (57 %), mens Oslo-kandidatene og Østlandet forøvrig hadde den høyeste andelen gjenværende (88 %).

Det generelle resultatet NIFU kom frem til fra sine analyser er at lokal rekruttering til lærestedene synes å begrense kandidatenes mobilitet ut av utdanningsregionen, selv om det imidlertid varierer noe mellom ulike fag og læresteder hvor stor betydning lokal rekruttering har for å begrense denne mobiliteten.

Magma (2010) presenterer en studie av opplevd nytte av utdanning blant kandidater som har fullført en bachelor- eller mastergrad i bedriftsøkonomi ved Handelshøgskolen i Bodø (HHB). Nytteten av utdanningen blir målt på tre forskjellige måter, der to av disse er relevante for vår undersøkelse. Det ene punktet omhandler kandidatenes nåværende jobb, inklusiv årlig inntekt, mens det andre måler kandidatenes attraktivitet på arbeidsmarkedet, blant annet hvor lett det var for dem å få sin første jobb. Forskerne fant bl.a. at bachelor- og masterkandidater har forskjellig opplevd nytte av utdanningen, og at denne nytten er forskjellig for mannlige og kvinnelige kandidater på begge utdanningsnivå.

Artikkelen til Magma viser at kandidater med en masterutdanning lettere får seg jobb, og at jobben er bedre betalt enn for kandidater med bachelorutdanning. Utdanningens lengde har gjerne en positiv effekt på lønnsutviklingen - jo lengre utdanning, jo høyere lønn (Falch og Sandgren, 2007). Undersøkelsen viser også at menn har bedre betalt enn kvinner, men at forskjellen er prosentmessig mindre for masterkandidater enn for bachelorkandidater. Siden vi også skal se på kjønnsforskjeller i vår studie, vil dette være veldig relevant for oss.

Respondentene med masterutdanning innenfor økonomifagene angir at de i gjennomsnitt tjener kr 487 000 i året. Dette er signifikant mer enn de kr 411 000 bachelorkandidatene i gjennomsnitt tjener. Masterkandidatene oppga også at de har lengre arbeidstid (41,8 timer i uka) enn bachelorkandidater (39,6 timer i uka). Videre viser det seg at det tar lengre tid før bachelorkandidater får sin første fulltidsstilling enn det tar masterkandidater. Masterkandidater har også oftere enn bachelorkandidater til hensikt å bytte jobb.

Artikkelen tar også for seg forskjellene mellom kjønnene, da mannlige bachelorkandidater oppgir at de i gjennomsnitt tjener kr 454 000 i året, mens kvinnelige bachelorkandidater oppgir at de i gjennomsnitt tjener kr 375 000 i året. Mannlige bachelorkandidater jobber flere timer i uka (40,4 timer) enn det de kvinnelige bachelorkandidatene gjør (38,8 timer). Det var også mindre inntektsforskjeller mellom menn og kvinner på masternivå enn på bachelornivå.

Magma har funnet at det er en sammenheng mellom lønnsinntekt og arbeidsmengde målt i timer per uke. I tillegg viser deres funn at det er en sammenheng mellom karriereutvikling og lønnsinntekt.

Studien til Magma har en avgrenset populasjon. De har kun undersøkt kandidater med økonomibakgrunn. Det at de kun har undersøkt kandidater med økonomibakgrunn er positivt for vår undersøkelse siden dette er den samme type kandidater vi har brukt i vår undersøkelse. Resultatet vårt kan da sammenlignes opp mot Magma sine resultat fra denne artikkelen.

SSB (2003) presenterer en undersøkelse om økonomisk avkastning av utdanning. Hovedfokuset i artikkelen er privatøkonomisk avkastning av utdanning, hvor avkastningsmålet er inntekt. De har da tatt for seg denne problemstillingen: *“Hvor mye av inntektsforskjellene mellom ulike utdanningsgrupper kan relateres til selve utdanningen?”* For å finne svaret på denne problemstillingen har de brukt en Mincer-ligning: $\ln w_i = \alpha + \beta S_i + \gamma X_i$, hvor w_i er lønn eller inntekt til individ i , S er antall år med utdanning, og X er en vektor av andre variabler som påvirker inntekten, som for eksempel arbeidserfaring, kjønn, hva slags næring man arbeider i og i hvilken region man er bosatt. β er et restledd. Under visse forutsetninger kan β tolkes som avkastning av utdanning.

Mincer-ligningen er en statistisk lønnsfunksjon for å estimere livsløpsinntekt. For å komme frem til en bestemt sammenheng mellom logaritmen av inntekt, utdanning og erfaring tar Mincer utgangspunkt i en modell for humankapital, der potensiell inntekt hele tiden avhenger av humankapital i den aktuelle perioden. Den er igjen et resultat av utdanning i tidligere perioder. Under bestemte forutsetninger ender han med en log-lineær sammenheng mellom inntekt og forklaringsvariablene. Ulike varianter av Mincer-ligninger er blitt brukt svært mye i empirisk forskning, spesielt for å tallfeste den økonomiske avkastningen av utdanning. (Kirkebøen, 2005).

I SSBs artikkel går det frem at estimater basert på varianter av Mincer-ligningen viser at personer med høy utdanning tjener mer enn de med lav utdanning. SSB viser til at et viktig spørsmål imidlertid er om disse inntektsforskjellene representerer en kausalsammenheng: Er det forskjeller

i utdanning som har generert inntektsforskjellene, eller skyldes forskjellene at individer som har et høyere inntekspotensial enn andre i større grad velger lang utdanning?

Artikkelen til SSB sier at inntektsforskjeller mellom individ i stor grad kan knyttes til personlige karakteristika og hvordan disse “prises” i arbeidsmarkedet. Slike kjennetegn kan være konstante over tid, slik som kjønn og medfødte evner, eller de kan påvirkes og tilpasses med større eller mindre kostnader, slik som utdanningsnivået man har og den næringen man jobber i. I de fleste land hvor inntektsulikheten har økt, har man sett økte inntektsforskjeller mellom individer med ulik utdanning, arbeidserfaring, yrke og næringstilknytning, mens inntektsforskjellene knyttet til kjønn har blitt redusert over tid.

I denne rapporten går det frem at estimater for avkastningen av utdanning basert på modeller som Mincer-regresjonsligningen ovenfor, imidlertid kan dekke over betydelige variasjoner i marginalavkastning mellom utdanninger med ulik lengde og innhold. Rapporten tar også for seg Hægeland, Klette og Salvanes (1999) sin artikkel der de benytter en spesifisering som tillater avkastningen av utdanning å variere med utdanningslengden. De finner da relativt stor variasjon i marginalavkastning av utdanning. Det mest oppsiktsvekkende funnet er trolig at den marginale lønnspremien knyttet til det andre og tredje året med høyere utdanning er svært lav, muligens negativ. (Hægeland, Klette og Salvanes, 1999)

En umiddelbar og åpenbar innvending mot dette er at mange høyere utdanninger av to til tre års varighet er rettet inn mot offentlig sektor, og at en del av disse utdanningene er kvinnedominert. Resultatet holder seg imidlertid dersom analysen blir gjennomført separat for privat og offentlig sektor, eller for kvinner og menn hver for seg. I vår undersøkelse skal vi som nevnt se på forskjeller mellom lønnsnivået til menn og kvinner, og hvor stor forskjell det er mellom lønnsnivået til en bachelor- og en masterkandidat. Denne rapporten vil derfor være relevant for oss.

Karrieresenteret ved Studentsamskipnaden i Bergen har fått bistand av TNS Gallup med kandidatundersøkelsen i 2011. Formålet med denne undersøkelsen var å informere og veilede studenter om jobb- og karrieremuligheter. Kandidatundersøkelsen fokuserte på forhold knyttet til

studiet, nåværende arbeidssituasjon, overgangen mellom studier og jobb, og utdanningens relevans. Karrieresenteret samarbeidet med Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen og Norges Handelshøyskole.

Målgruppa til karrieresenteret ved Studentsamskipnaden i Bergen var alle studenter som var uteksaminert ved HiB, NHH og UiB i 2009, i alt 4204 kandidater. Det vil si at denne rapporten tar for seg disse forholdene på et generelt nivå, altså ikke relatert til en spesifikk studieretning som i vår undersøkelse.

I undersøkelsen kom de frem til at 65 % av kandidatene som hadde avsluttet sine studier var fast ansatt i april 2011, etter omtrent 1-2 år etter endt utdanning. To prosent av kandidatene oppga å være selvstendig næringsdrivende. Et interessant resultat i denne rapporten er at andelen i fast stilling er aller lavest blant kandidatene fra det humanistiske fakultetet (33 %), mens de to avdelingene ved NHH har flest i fast i fast stilling med 90 og 98 % for henholdsvis MØA (masterstudium i økonomi og administrasjon) og MRR (masterutdanning i regnskap og revisjon). Kandidatene med en masterutdanning i MRR fikk raskest relevant jobb, der hele 90 % av disse fikk jobb før de var ferdig med eksamen.

De har også tatt for seg kandidatene sitt arbeidssted i dag og hjemstedsfylket deres. 50 % av kandidatene hadde i 2011 arbeid i Hordaland (55 % menn mot 45 % kvinner), der 39 % av kandidatene ved de tre lærestedene hadde Hordaland som hjemstedsfylke før studiene.

Karrieresenteret ved studentsamskipnaden i Bergen og TNS Gallup fant at det var betydelige forskjeller i lønn etter læresteder. 59 % av kandidatene fra NHH tjener over kr 420 000, mens andelen med en tilsvarende høy lønn er på 38 og 17 % for kandidatene fra HiB og UiB.

Dersom vi ser HiB, UiB og NHH under ett er det 51 % av kandidatene som arbeider i offentlig sektor, mens 47 % arbeider i privat sektor. De 2 resterende prosentene jobber i ideelle organisasjoner. NHH har hele 81 % av sine kandidater som arbeider i privat sektor, og dette er betydelig mer enn de andre utdanningsstedene. Av kandidatene fra HiB arbeider 60 % i offentlig sektor og 40 % i privat sektor. Av UiB sine kandidater er det kun 35 % som jobber i privat sektor. Det er med andre ord store ulikheter mellom disse tre utdanningsstedene.

Undersøkelsen har også sammenlignet de ulike utdanningsinstitusjonene for å finne andelen som blir igjen i fylket der de har tatt sin utdanning. De har da sammenlignet år 2011 med år 2010 og 2009. UiB hadde i 2011 51 % av kandidatene sine som ble igjen i fylket, NHH 22 prosent (2011), HiB 72 % (2011), UiS 80 % (2010) og UiT 50 % (2009).

Relevant for vår del er at kandidatene med en masterutdanning fra NHH tjener betydelig mer enn kandidater fra HiB/UiB, og også at kandidater fra NHH i mye større grad jobber innenfor den private sektoren. Disse kandidatene får også lettere jobb enn kandidater fra de andre utdanningsinstitusjonene, hvor gjennomsnittet kun var 65% 1 til 2 år etter utdanningen. Andelen var mye større for de med utdanning fra NHH. Gjennomsnittlig har andelen av de som bor i Hordaland økt, også blant de fra andre steder, noe vi senere vil sammenligne med HiSF sine tall. Andelen som bor i fylket har økt fra 39% til 50%.

Høgskolen i Oslo og Akershus har også nylig gjennomført en undersøkelse der høgskolenes betydning for regional rekruttering til næringsrettede profesjonsyrker ble sett nærmere på. Undersøkelsen fant ut at høgskolene på Vestlandet i mye større grad enn Høgskolen i Oslo og Akershus rekrutterer personer som er vokst opp i lærestedets fylke, eller i andre fylker på Vestlandet. Det motsatte gjelder for Høgskolen i Oslo og Akershus, der de fleste studenter er vokst opp utenfor fylkene Oslo og Akershus. Undersøkelsen fant videre at rekrutteringsmønsteret varierer betydelig mellom ulike næringsrettede utdanninger på Vestlandet.

Studien fant at økonomisk og administrative rekrutteringer skjer primært på fylkesnivå, mens f.eks. maritime fag, logistikkfag og biologiutdanninger har en mer regional rekrutteringsprofil med mediefaget. Mest sannsynlig pga. Høgskulen i Volda har de en sterk rekruttering utenfra regionen.

Økonomisk og administrative rekrutteringer i hovedstadsregionen skjer derimot primært på nasjonalt nivå mens teknologi og ingeniørutdanninger rekrutterer flest fra hovedstadsregionen. Mest interessant i vår sammenheng er det siste hovedresultatet som presenteres, nemlig hvor de uteksaminerte kandidatene begynner å jobbe, og om de flytter tilbake til regionen de er oppvokst i eller blir i fylket de tok utdanningen i.

Generelt konkluderes det med at det på Vestlandet og i hovedstadsregionen de fleste kandidater fra næringsrettede utdanninger forblir og jobber i utdanningsfylket/regionen både to og fem år etter fullført studie. Særlig utdannede personer innenfor teknologiområder og økonomisk/administrative områder sysselsettes i fylket etter fullført studie, mens dette antallet er altså noe lavere for biologi-, maritime-, logistikk- og mediefag. En tendens som er blitt funnet er at kandidater som er utdannet på Vestlandet i større grad i 2008 enn i 1998 sysselsettes på Vestlandet.

Rapporten har også sett nærmere på sysselsettingsmønsteret for uteksaminerte fra Høgskulen i Sogn og Fjordane. Funnene som ble gjort viser at HiSF har en høy andel av de uteksaminerte som er sysselsatt enten i fylket eller regionen to år etter fullført studie. Dette gjelder for alle de undersøkte fagområdene (S.63).

De fleste som uteksamineres fra HiSF er rekruttert fra Vestlandet. Nesten 9 av 10 blir sysselsatt i regionen og over halvparten bosatt i fylket. For personer som flytter inn utenfra regionen, er det omtrent 40 % som er sysselsatt i regionen to år etter fullført studie.

Kapittel 3: Analyse av dataene

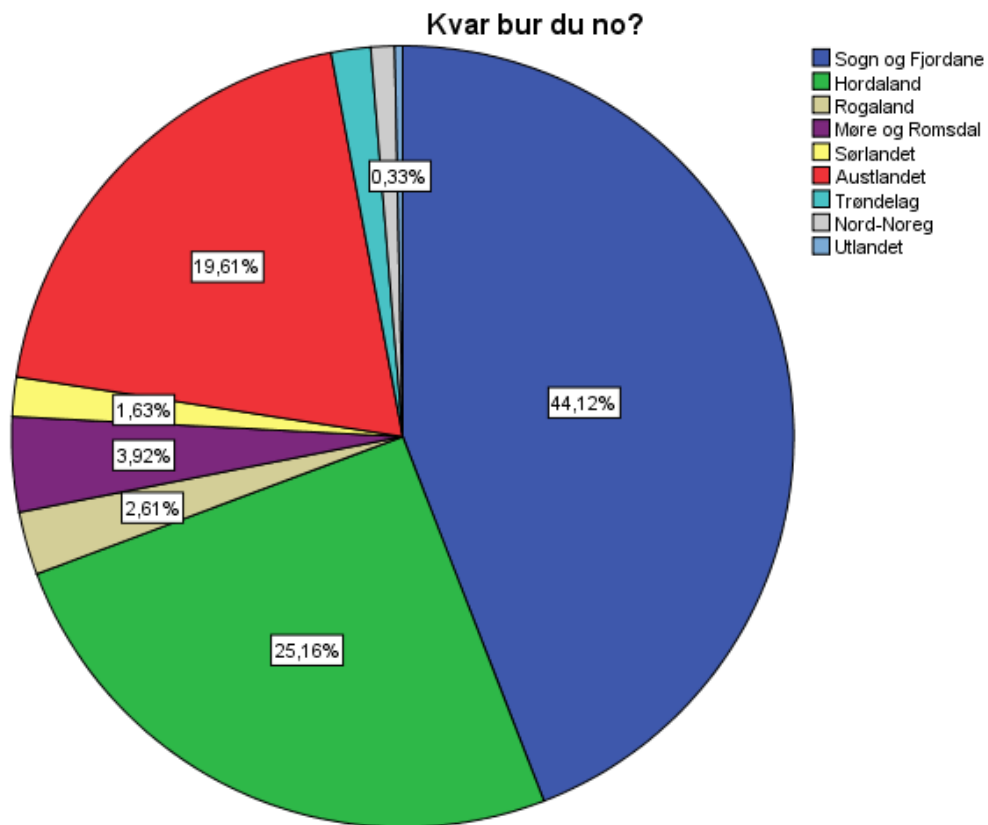
3.1 Deskriptiv analyse

Deskriptiv statistikk er en samling av metoder som beskriver og oppsummerer data en har innsamlet. Den beskriver kun innsamlet data, og generaliserer ikke på bakgrunn av dette. En kan ikke gjøre seg forutsetninger om populasjonen på bakgrunn av deskriptiv statistikk. Deskriptiv statistikk blir ofte brukt til å få et overblikk over datasettet, men det blir også brukt i presentasjon av data i artikler osv. I deskriptiv statistikk vil en ofte opplyse hyppighetsfrekvenser og prosentfordelinger, som f.eks. gjennomsnittsalder og kjønn. (Nielbo, K. L., 2014).

Alle problemstillinger består av et sett med elementer: kontekst, variabler, enheter og verdier. Problemstillingen avgjør som nevnt hva slags undersøkelsesopplegg som bør benyttes og hvilken metode som er den mest nærliggende å bruke. En deskriptiv eller beskrivende analyse har som formål å få mer innsikt i hvordan en situasjon ser ut. Dette gjennomføres ved hjelp av en undersøkelse. Deskriptiv analyse går ut på å avdekke om det finnes noen relasjoner eller former for samvariasjon mellom to variabler. (Foosnæs, Halvorsen, Volden og Wentzel-Larsen, 1998, s.41).

3.1.1 Hvor er du bosatt nå?

Sogn og Fjordane: 135; Hordaland: 77; Østlandet 60; Resten av landet: 33; Utlandet: 1

Det nåværende bostedet til studentene er vår avhengige variabel. Det er denne variabelen vi ønsker å se på i lys av dens forhold til uavhengige variabler som lønn, utdanning utover bachelorgraden, kjønn, nåværende stilling, næring, sektor og bosted før den høyere utdanningen begynte.

Det fremgår av diagrammet at flesteparten av de som har fullført utdanningen sin ved HiSF fortsatt bor i fylket (44,12%). Denne gruppen er etterfulgt av de som valgte å flytte til Hordaland (25,16%) og til Østlandet (19,61%). Resten fordeler seg på resten av landet mens 1 person flyttet til utlandet.

Et viktig spørsmål som vi må stille oss er om det er forskjell i flyttemønsteret mellom de som er oppvokst i fylket og de som flyttet til Sogn og Fjordane for å studere, noe vi skal belyse nærmere i det følgende.

Nåværende bosted til studenter vokst opp i Sogn og Fjordane

Hvor bodde du da du gikk ut av den videregående skolen/gymnaset?		
	Antall	%
Sogn og Fjordane	182	100,0

Hvor bor du nå?		
	Antall	%
Sogn og Fjordane	120	65,9
Hordaland	26	14,3
Rogaland	3	1,6
Møre og Romsdal	5	2,7
Sørlandet	3	1,6
Austlandet	24	13,2
Trøndelag	1	,5
Total	182	100,0

Det er 182 studenter som i vår undersøkelse har fullført sin videregående utdanning i Sogn og Fjordane som er oppvokst i fylket. Av disse 182 studentene er det 120 som fortsatt bodde i Sogn og Fjordane året da vi gjennomførte undersøkelsen, noe som tilsvarer en andel på 65,9%. Det kan videre nevnes at 14,3% av studentene i denne gruppen valgte å bli boende i Hordaland og 13,2% valgte å bosette seg på Østlandet, mens 2,7% valgte Møre og Romsdal som bosted.

Nåværende bosted til studenter vokst opp utenfor Sogn og Fjordane

Hvor bodde du da du gikk ut av den videregående skolen/gymnaset?		
	Antall	%
Hordaland	62	50,0
Rogaland	4	3,2
Møre og Romsdal	18	14,5
Sørlandet	1	,8
Austlandet	36	29,0
Trøndelag	3	2,4
Total	124	100,0

Hvor bor du nå?		
	Antall	%
Sogn og Fjordane	15	12,1
Hordaland	51	41,1
Rogaland	5	4,0
Møre og Romsdal	7	5,6
Sørlandet	2	1,6
Austlandet	36	29,0
Trøndelag	4	3,2
Nord-Noreg	3	2,4
Utlandet	1	,8
Total	124	100,0

Når det gjelder studenter som fullførte sin videregående utdanning utenfor fylket kan vi nevne at kun 12,1% av de som fullførte utdanningen sin ved HiSF, fortsatt bor i Sogn og Fjordane.

Hvordan dette tallet kan sammenlignes med de andre utdanningsinstitusjoner i landet skal vi se på i vår konklusjon.

Av 62 hordalendinger er det 51 som fortsatt bor i Hordaland. Hordaland “taper” altså relativt sett færre folk enn det Sogn og Fjordane gjør. Det samme gjelder for de som er vokst opp på Østlandet, hvor det til og med er like mange som bodde på Østlandet før de begynte å studere ved

HiSF som etterpå. Dette er noe som selvsagt ikke betyr at det må være de samme respondentene som bodde på Østlandet før som gjør det nå, men tallene forblir altså like.

Interessant er det også å nevne at Møre og Romsdal har tapt forholdsvis mest. Mindre enn halvparten av de som bodde i fylket da de var ferdig med den videregående skolen, valgte å flytte tilbake etter de avsluttet utdanningen sin i Sogn og Fjordane.

Vi ser altså at mens studenter som har vokst opp i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i større grad velger bort hjemfylket sitt til fordel for andre steder når de er ferdig utdannet, gjelder dette ikke personer som er oppvokst på Østlandet eller i Hordaland. Dette er i tråd med utviklingen generelt hvor folk flest foretrekker å bosette seg i de større sentrene fremfor i distriktene. Det kan være på grunn av at det er flere utdanningstilbud i større byer slik som Bergen eller Oslo, og at det dermed også er et mer variert arbeidsmarked som etterspør den type utdanning i større grad.

Sist men ikke minst, spiller selvsagt også lønnsnivået en rolle, som ofte er betydelig høyere i mer sentrale strøk. Den siste tidens oppmerksomhet rundt sentralisering og vanskeligere forhold for de bosatt i distrikter kan også ha bidratt til at folk helst velger den økonomiske tryggheten som de oppfatter finnes i større byer.

3.1.2 Bosted i forhold til bruttolønn

Bosted i forhold til bruttolønn							
			Bruttolønn			Total	
			<400 000 kr	400 000 - 800 000 kr	>800 000 kr		
Bosted	Sogn og Fjordane	Antall	10	106	12	128	
		% i gruppen	50,0%	50,5%	20,7%	44,4%	
	Vestlandet ellers	Antall	4	59	27	90	
		% i gruppen	20,0%	28,1%	46,6%	31,3%	
	Østlandet ellers	Antall	5	37	16	58	
		% i gruppen	25,0%	17,6%	27,6%	20,1%	
	Resten av landet	Antall	1	8	3	12	
		% i gruppen	5,0%	3,8%	5,2%	4,2%	
	Total		Antall	20	210	58	288
			% i gruppen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Denne analysen viser at halvparten av respondentene med forholdsvis lav inntekt fortsatt er bosatt i Sogn og Fjordane, men også en relativt stor del av dem med forholdsvis lav inntekt er bosatt på Østlandet (5 respondenter eller 25% av gruppen med lav inntekt). En forklaring kan være at noen som valgte å bli selvstendig næringsdrivende har flyttet til Østlandet, og disse har ennå ikke etablert seg på markedet. Denne påstanden vil vi undersøke nærmere. Forskjellen kan også skyldes alder eller begge deler. Det er nærliggende å anta at etablerte personer tjener mer enn yngre, nylig ferdigutdannede.

I den andre enden av skalaen har vi gruppen som tjener over 800 000 kroner i året. Her er det en klar overvekt av de som bor på Vestlandet ellers (hovedsaklig Hordaland). Mer enn 4 av 10 i denne gruppen bor altså på Vestlandet, mens 3 av 10 bor på Østlandet og 2 av 10 i Sogn og Fjordane.

Etter å ha gjennomført en analyse av de yngstes valg av bosted, fant vi at 3 av de 58 som bodde på Østlandet og 7 av de 90 som bodde på Vestlandet ellers var under 30 år. Dermed er det altså ikke alderen som gjør at Vestlandet ellers dominerer når det gjelder lønnsnivå.

Videre har vi gjennomført en analyse av nåværende stillingsnivå for å avklare hvordan gruppen som tjener forholdsvis lite er satt sammen. Her fant vi at ingen av våre 5 respondenter på Østlandet var selvstendig næringsdrivende, men at 3 av dem var fast ansatte og 2 andre ikke fast ansatte. Ikke fast ansatte, unge østlendinger har ofte lavere lønn enn fast ansatte. Det er dermed rimelig å anta at resultatene er en følge av tilfeldige variasjoner, grunnet for få respondenter.

3.1.3 Videreutdanning i forhold til bosted

Videreutdanning i forhold til bosted								
			Valg av videre studie				Total	
			Tilleggsfag/ Bachelor i revisjon og andre fag/påbygging	Master i økonomi og administrasjon	Master i et annet fagområde og doktorgrad	Nei		
Bosted	Sogn og Fjordane	Antall	49	26	11	49	135	
		% i gruppen	50.5%	28.9%	33.3%	57.0%	44.1%	
	Vestlandet ellers	Antall	27	33	12	25	97	
		% i gruppen	27.8%	36.7%	36.4%	29.1%	31.7%	
	Østlandet ellers	Antall	16	26	7	11	60	
		% i gruppen	16.5%	28.9%	21.2%	12.8%	19.6%	
	Resten av landet	Antall	5	5	3	1	14	
		% i gruppen	5.2%	5.6%	9.1%	1.2%	4.6%	
	Total		Antall	97	90	33	86	306
			% i gruppen	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Når det gjelder utdanning utover bachelorgraden går det frem av analysen at den største andelen av de som valgte å ta tilleggs- og påbyggingsfag, en bachelor i revisjon eller en bachelor i et annet fag, valgte å bli boende i Sogn-og Fjordane (50,5 %). Litt over hver fjerde bosatte seg andre steder på Vestlandet, mens 16,5 % i denne gruppen ble boende på Østlandet.

I gruppen av de som tok en mastergrad i økonomi og administrasjon, inkludert siviløkonom-utdanningen, er bildet litt annerledes. De fleste valgte her å bli boende på Vestlandet, utenom

Sogn og Fjordane (36,7 %), mens andelen av respondenter som valgte å bli boende i Sogn og Fjordane med masterutdanning ble halvert i forhold til de med bachelorutdanning (28,9 %). Andelen av de som bodde på Østlandet økte også betydelig med utdanningsnivå. I forhold til respondenter med bachelorutdanning økte andelen av de med masterutdanning som bodde på Østlandet med 12 prosentpoeng.

Av de 33 studentene som valgte å ta en masterutdanning i et annet fagområde eller en doktorgrad, er det en marginal overvekt av folk som ble boende på Vestlandet ellers (36,4 %). Mange i denne gruppen velger også å bo i Sogn og Fjordane, mens andelen bosatt på Østlandet er gått ned til 21,2 %. Det er derimot for få respondenter til å kunne gjøre konklusjoner på et mer generelt grunnlag.

De som ikke velger å studere videre er en annen meget viktig gruppe. Av denne gruppen velger de aller fleste å bli boende i Sogn og Fjordane (57 %), mens 29,1 % bosetter seg andre steder på Vestlandet. Det er forholdsvis få som flytter til Østlandet sammenlignet med de som tar høyere utdanning.

Vi kan se at respondentene med høyere utdanning i større grad velger bort Sogn og Fjordane som bosted enn respondenter som kun har en bachelorutdanning. Sogn og Fjordane blir valgt bort til fordel for Vestlandet ellers (først og fremst Hordaland), og særlig Østlandet når det gjelder siviløkonomene. Det er også verdt å nevne at vi for resten av landet ikke kan se en slik tilsvarende utvikling med økende utdanningsnivå. Grunnen til at denne situasjonen oppstår kan være at de som flytter for å ta master utdanning blir boende borte (enten på utdanningsstedet eller i Oslo-regionen der arbeidsplassene befinner seg).

3.1.4 Kjønn og bosted

3.1.4.1 Kjønn og bosted

Bosted i forhold til kjønn					
			Kjønn		Total
			Kvinne	Mann	
Bosted	Sogn og Fjordane	Antall	73	60	133
		% i gruppen	54.9%	45.1%	100.0%
	Vestlandet ellers	Antall	45	52	97
		% i gruppen	46.4%	53.6%	100.0%
	Østlandet ellers	Antall	28	31	59
		% i gruppen	47.5%	52.5%	100.0%
	Resten av landet	Antall	7	7	14
		% i gruppen	50.0%	50.0%	100.0%
Total		Antall	153	150	303
		% i gruppen	50.5%	49.5%	100.0%

Kjønnsfordelingen blant respondentene er jevnt. Ut ifra tabellen kan vi se at forholdsvis flere kvinner blir boende i Sogn og Fjordane enn menn, nemlig 54,9 % mot 45,1 %, mens flere menn velger å bli boende på Vestlandet ellers og på Østlandet. Forskjellene beveger seg på rundt 6 - 9 %. En forklaring på dette kan være at flere menn velger å utdanne seg videre for å bli siviløkonom, en gruppe som fortrinnsvis velger å bo på Østlandet eller Hordaland. Det er 2 personer som ikke har krysset av hvilket kjønn de har.

Tabellen under 4.1.4.2 viser videreutdanningen fordelt etter kjønn og kvinners valg av videreutdanning fordelt etter årskull, mens tabellen under 4.1.4.3 viser i hvilket fylket personene er vokst opp i.

3.1.4.2 Videreutdanning fordelt etter kjønn og kvinners valg av videreutdanning fordelt etter årskull

Videreutdanning i forhold til kjønn					
			Kjønn		Total
			Kvinne	Mann	
Videre- utdanning	Tilleggsfag/bachelor i revisjon og andre fag/påbygging	Antall	55	41	96
		% i gruppen	35.9%	27.3%	31.7%
	Nei	Antall	49	36	85
		% i gruppen	32.0%	24.0%	28.1%
Total		Antall	153	150	303
		% i gruppen	100.0%	100.0%	100.0%

Denne analysen bekrefter antakelsen vår om at kvinner i større grad enn menn valgte å ikke studere videre, i tillegg har de i større grad valgt å ta tilleggsfag eller en bachelor i revisjon og andre fag. En grunn til dette kan være at kvinner fra eldre kull i større grad følger det tradisjonelle mønsteret hvor kvinner i mindre grad enn menn tar høyere utdanning og at kvinner i større grad har familie når de starter utdanningen. Denne antakelsen mener vi er viktig og vi vil gjerne se nærmere på dette.

			Valg av videreutdanning				Total	
			Tilleggsfag/ Bachelor i revisjon og andre fag/påbygging	Master i økonomi og administrasjon	Master i et annet fagområde og doktorgrad	Nei		
Aldersgruppe blant kvinner	Under 30 år	Antall	4	4	0	0	8	
		% i gruppen	7.3%	11.8%	0.0%	0.0%	7.7%	
	30 - 39 år	Antall	12	16	4	4	36	
		% i gruppen	21.8%	47.1%	57.1%	50.0%	34.6%	
	40 - 49 år	Antall	26	11	3	3	43	
		% i gruppen	47.3%	32.4%	42.9%	37.5%	41.3%	
	50 - 59 år	Antall	10	3	0	1	14	
		% i gruppen	18.2%	8.8%	0.0%	12.5%	13.5%	
	60 - 66 år	Antall	2	0	0	0	2	
		% i gruppen	3.6%	0.0%	0.0%	0.0%	1.9%	
	Over 67 år	Antall	1	0	0	0	1	
		% i gruppen	1.8%	0.0%	0.0%	0.0%	1.0%	
	Total		Antall	55	34	7	8	104

Vi kan med bakgrunn i dette si at sannsynligheten er stor for at flere kvinner i fremtiden vil velge å flytte fra Sogn og Fjordane fordi de nå i større grad enn tidligere velger å ta en utdanning utover

bachelograden, noe som vi har funnet medfører lavere sannsynlighet å bli boende i Sogn og Fjordane.

Som siste ledd av analysen av kjønnsfordelingen ønsker vi å sammenligne hvordan kjønnsfordelingen er blant de som er vokst opp i Sogn og Fjordane og de som bodde her etter de var ferdig med utdanningen ved HiSF.

3.1.4.3 Oppvekstfylket i forhold til kjønn

			Kjønn		Total	
			Kvinne	Mann		
Oppvekstfylket	Sogn og Fjordane	Antall	96	84	180	
		% i gruppen	62.7%	56.0%	59.4%	
	Vestlandet ellers	Antall	40	44	84	
		% i gruppen	26.1%	29.3%	27.7%	
	Østlandet ellers	Antall	15	20	35	
		% i gruppen	9.8%	13.3%	11.6%	
	Resten av landet	Antall	2	2	4	
		% i gruppen	1.3%	1.3%	1.3%	
	Total		Antall	153	150	303
			% i gruppen	100.0%	100.0%	100.0%

En analyse av kjønnsfordelingen og oppvekstfylke viser at av 96 kvinner som i utgangspunkt bodde i Sogn og Fjordane, uavhengig om det fortsatt er de samme personene, er det fortsatt 73 som er igjen i fylket (**jf, tabell 4.1.4.1**). Dette indikerer en nedgang på 23 kvinner (24 %) før og etter høyskoleutdanningen.

Når det gjelder menn er det 84 som vokste opp i Sogn og Fjordane. Av disse 84 mennene er det fortsatt 60 igjen i fylket, noe som indikerer en nedgang på 24 personer (28 %).

3.1.5 Bosted og Næring

Bosted i forhold til næring							
			Næring			Total	
			Primær	Sekundær	Tertiær		
Bosted	Sogn og Fjordane	Antall	2	12	115	129	
		% i gruppen	66.7%	35.3%	45.3%	44.3%	
	Vestlandet ellers	Antall	1	15	75	91	
		% i gruppen	33.3%	44.1%	29.5%	31.3%	
	Østlandet ellers	Antall	0	6	53	59	
		% i gruppen	0.0%	17.6%	20.9%	20.3%	
	Resten av landet	Antall	0	1	11	12	
		% i gruppen	0.0%	2.9%	4.3%	4.1%	
	Total		Antall	3	34	254	291
			% i gruppen	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Av de få studentene som er ansatt innenfor primærnæringene er alle av dem bosatt på Vestlandet.

Sekundærnæringene står som forventet forholdsvis sterkt både i Sogn og Fjordane og på Vestlandet ellers. Det forklares med at mange av de tradisjonelle, kraftkrevende industribedriftene er lokalisert nettopp på Vestlandet, i tillegg til leverandørene til olje- og gassbransjen. Til sammen er nesten 80 % av respondentene ansatt i sekundærnæringer bosatt på Vestlandet, mens det kun er 17 % av denne gruppen på Østlandet.

3.1.6 Bosted og arbeidssektor

Bosted i forhold til arbeidssektor							
			Sektor			Total	
			Statlig sektor	Kommunal- og fylkeskommunal-sektor	Privat sektor		
Bosted	Sogn og Fjordane	Antall	35	12	83	130	
		% i gruppen	26.9%	9.2%	63.8%	100.0%	
	Vestlandet ellers	Antall	11	8	72	91	
		% i gruppen	12.1%	8.8%	79.1%	100.0%	
	Østlandet ellers	Antall	10	5	44	59	
		% i gruppen	16.9%	8.5%	74.6%	100.0%	
	Resten av landet	Antall	5	2	5	12	
		% i gruppen	41.7%	16.7%	41.7%	100.0%	
	Total		Antall	61	27	204	292
			% i gruppen	20.9%	9.2%	69.9%	100.0%

Ser vi på de forskjellige sektorene som respondentene er ansatt i, kan vi se at respondentene bosatt i Sogn og Fjordane i større grad enn i andre regioner jobber innenfor den statlige sektoren (26,9 % mot hhv. 12,1 % på Vestlandet ellers, og 16,9 % på Østlandet). Som vi kan forvente blir da andelen av sysselsatte innenfor den private sektoren større på Østlandet (74,6 %) og størst på Vestlandet ellers (79,1 %).

Vi kan forklare disse funnene med at den offentlige sektoren i Sogn og Fjordane er forholdsvis stor sammenlignet med andre fylker. Særlig i Leikanger kommune er det store statlige og fylkeskommunale arbeidsplasser.

Lønnsnivået i privat sektor er satt høyere enn i det offentlige, og siden vi fant at respondentene med høy inntekt fortrinnsvis bosetter seg enten i Hordaland eller på Østlandet, kan vi forklare noen av disse forskjellene på denne måten.

3.1.7 Bosted og stillingsnivå

		Hvilket stillingsnivå har du?					Total	
		Toppleder	Avdelings- eller mellomleder med pers.ansvar	Ansatt med gruppeleder-/prosjektlederransvar uten pers. ansvar	Fag-ekspert	Annet		
Sogn og Fjordane	Antall	15	22	13	61	17	128	
	% i gruppen	53.6%	39.3%	34.2%	50.0%	37.8%	44.3%	
Vestlandet ellers	Antall	7	20	13	33	17	90	
	% i gruppen	25.0%	35.7%	34.2%	27.0%	37.8%	31.1%	
Østlandet ellers	Antall	6	11	11	24	7	59	
	% i gruppen	21.4%	19.6%	28.9%	19.7%	15.6%	20.4%	
Resten av landet	Antall	0	3	1	4	4	12	
	% i gruppen	0.0%	5.4%	2.6%	3.3%	8.9%	4.2%	
Total		Antall	28	56	38	122	45	289
		% i gruppen	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Når det gjelder fordelingen av topplederstillinger er dette stillingsnivået nokså jevnt fordelt på tvers av fylkene. Sogn og Fjordane utmerker seg med en overproporsjonal stor andel

fageksperter, dvs. rådgivere og konsulenter. Dette er sannsynligvis en følge av at denne type stilling er mye utbredt i det offentlige og på grunn av forholdsvis mange ansatte i denne sektoren er også antall fageksperter forholdsvis stor.

3.1.8 Sammendrag av den deskriptive analysen

En deskriptiv beskrivelse av våre data har vist at studenter som er oppvokst i Sogn og Fjordane i mye større grad enn de som kommer fra andre fylker velger å forbli i hjemfylket sitt. Allikevel er tallene mindre enn om vi sammenligner dem med tilsvarende studenter som vokste opp på Østlandet eller mer sentrale deler på Vestlandet, og som tok utdanningen sin i denne delen av landet som NIFU-rapporten og HiOA sin rapport har vist.

Når det gjelder lønnsnivå er det færre som tjener mye som også er bosatt i Sogn og Fjordane. Folk som tjener betydelig mer enn gjennomsnittet er i mye større grad bosatt på Østlandet eller i Hordaland. Det er derimot betraktelig flere med forholdsvis lav inntekt som blir boende i Sogn og Fjordane.

En stor overvekt av de som tar mastergraden sin velger også å ikke flytte tilbake til Sogn og Fjordane. De fleste er bosatt på Østlandet, mens en mindre andel bor enten i Sogn og Fjordane eller andre plasser på Vestlandet. De fleste som ikke velger å studere videre blir boende i Sogn og Fjordane, men det gjør også mer enn halvparten av de som tar en bachelor i revisjon eller tilleggsfag.

Kjønnsmessig er fordelingen nokså lik. Det er flere kvinner som forblir boende i Sogn og Fjordane, noe som vi velger å forklare med at flere menn i vår undersøkelse velger å studere videre for å bli siviløkonom, eller tar en generell masterutdanning.

De store kraftkrevende næringene ansetter flest folk på Vestlandet. Det er veldig få av våre tidligere studenter som velger å bosette seg på Østlandet som også jobber innenfor sekundærnæringene. De fleste, også relativt sett, jobber innenfor tertiærnæringene på Østlandet.

Så langt har vi sett på sammenhengen mellom hver enkelt variabel på den ene siden og vår venstresidevariabel: "Hvor bor du nå?" på den andre siden, og formulert antakelser om hvilke faktorer som har betydning når det gjelder valg av bosted. For vår del kom forskjellen spesielt

tydelig frem når det gjelder hvilken sektor folk er ansatt i og hvilken bruttolønn de har. En betydelig større andel av de som er bosatt i Sogn og Fjordane arbeider i statlig sektor og har lavere lønn enn de som nå bor utenfor fylket.

Nå skal vi se nærmere på hvilke faktorer som har størst betydning for bostedsvalget når vi samtidig tar hensyn til at de enkelte forklaringsfaktorene påvirker hverandre. Dette vil vi belyse med en logistisk regresjonsanalyse.

3.2 Logistisk regresjonsanalyse

3.2.1 Innføring

Ved hjelp av logistisk regresjonsanalyse kan man teste modeller for å forutsi kategoriske utfall med to eller flere kategorier. De uavhengige variablene, variabler som kan brukes til å forutsi verdien av en annen, kan enten være kategoriske eller sammenhengende, eller en blanding av begge i den ene modellen. (Pallant, 2005).

Logistisk regresjon er den mest brukte regresjonsanalysen når den avhengige variabelen er todelt. Denne metoden kan brukes til å teste hypoteser om variablers effekt på en todelt avhengig variabel, beregne sannsynligheter for at enheter med bestemte kjennetegn tilhører en bestemt gruppe, og beregne sannsynligheter for at noe bestemt vil skje eller ikke (f.eks. naturkatastrofer, død osv.). (Blekesaune, udatert forelesning NTNU).

En vil bruke logistisk regresjon når responsvariabelen Y er en kategorivariabel, en variabel hvis verdimengde er et endelig antall mulige kategorier. En kategorivariabel kan være nominal (f.eks. mann/kvinne eller ja/nei) eller ordinal (kategorivariabel som står i et ordna forhold til en annen kategorivariabel). Hos en ordinal kategorivariabel har kategoriene en naturlig ordningsrekkefølge, mens de ikke har det hos de nominale variablene. (Heldal, 2006).

Den avhengige variabelen Y har bare to verdier: 0 eller 1. Eksempler på dette er: Leder (1) eller ansatt (0), masterutdanning (1) eller ikke (0) osv. Den logistiske regresjonen regner da ut sannsynligheten for $p(y=1)$, dvs. hvor sannsynlig det er at en er leder, har tatt masterutdanning osv. Det er da viktig å skille mellom sannsynlighet og empirisk utfall (skillet mellom predikert (forutsatt) og observert verdi). (Blekesaune, udatert forelesning NTNU).

3.2.2 Analyse av dataene

3.2.2.1 Forklaring av de uavhengige variabler

Her skal vi gjengi en oversikt over variablene våre, og en forklaring på hvordan vi har oversatt dem i statistikkprogrammet SPSS for å kunne gjennomføre den logistiske regresjonsanalysen.

Uavhengig variabel	Forklaring i SPSS
Sysselsatt i primærnæringene	0 = Nei; 1 = Ja
Sysselsatt i sekundærnæringene	0 = Nei; 1 = Ja
Videreutdanning	0 = Ikke master i økonomi og administrasjon; 1 = Master i økonomi og administrasjon
Studieslutt	0 = Før året 2000; 1 = Etter året 2000
Stillingsnivå	0 = Ansatt; 1 = Leder (toppleder og mellomleder)
Videregående skole	0 = Andre fylker; 1 = Sogn og Fjordane
Valg av sektor	0 = Privat; 1 = Offentlig, statlig
Kjønn	0 = Kvinne; 1 = Mann

3.2.2.2 SPSS-resulater

	Reg. Koeffisient Betakoeffisient	Standardfeil	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Sysselsett i primærnæringene	:	1,431	2,126	1	,145	8,053
Sysselsett i sekundærnæringene	-,181	,473	,146	1	,702	,835
Videreutdanning	<u>-1,062</u>	,328	10,511	1	,001	,346
Studieslutt	-,597	,306	3,801	1	,051	,551
Stillingsnivå	,232	,346	,450	1	,502	1,262
Videregående	<u>2,748</u>	,338	66,316	1	,000	15,619
Valg av Sektor	,581	,327	3,148	1	,076	1,788
Kjønn	-,086	,299	,083	1	,773	,917
Konstante	-1,632	,368	19,636	1	,000	,196

a. Variable(s) entered on step 1: NyNæring, Sysselsett i primærnæringene, Økonomisk videreutdanning, Studieslutt, Stillingsnivå, Videregåendeskule, SektorNy, Kjønn.

Siden det som tidligere nevnt ikke dreier seg om en linær regresjonsanalyse er tolkningen av vår regresjonskoeffisient B ikke like enkel. Vi kan tolke beta som den endringen i den avhengige variabelen vi får når en uavhengig variabel øker marginalt og alle andre forklaringsvariabler holdes konstante. Signifikansnivået er 90 %, dvs. betaen er signifikant når Sig < 0,1.

Det vi kan si er at når Beta > 0, er det en positiv sammenheng mellom den avhengige og den tilknyttede uavhengige variabelen. Jo større den positive betaverdien er, desto større er den relative sannsynligheten for at respondenter nå bor i Sogn og Fjordane når den tilknyttede forklaringsvariabelen øker med én enhet.

Samtidig er det slik at når Beta < 0, finnes det en negativ sammenheng mellom den avhengige og den tilknyttede uavhengige variabelen. Jo større den negative betaverdien er, desto mindre er den

relative sannsynligheten for at respondenter nå bor i Sogn og Fjordane når den tilknyttede forklaringsvariabelen minker med én enhet.

3.2.3 Forklaring av funn

På bakgrunn av det vi har nevnt så langt skal vi nå beskrive våre funn:

Næring

Sysselsatt i primærnæringer:

Beta-koeffisienten er negativ, noe som indikerer at det å jobbe innenfor primærnæringer øker sannsynligheten for å bli boende i Sogn og Fjordane sammenlignet med det å jobbe i tertiærnæringene. Beta koeffisienten er imidlertid ikke signifikant ($Beta > 0,1$) og antall respondenter for lavt.

Sysselsatt i sekundærnæringer

Her er Betaverdien lik $-0,181$, det betyr at å være ansatt i sekundærnæringer vil redusere sannsynligheten for å bli boende i Sogn og Fjordane. Heller ikke denne beta-koeffisienten er signifikant og dermed kan det ikke dras konklusjoner med bakgrunn av variabelen.

Videreutdanning utover Bachelorgraden:

Når det gjelder videreutdanningen utover bachelorgraden blir beta-koeffisienten lik $-1,062$. Her har vi sett på forskjellen mellom de som tar en mastergrad innenfor økonomi og administrasjon og de som ikke gjør det. Å ta en mastergrad innenfor økonomi og administrasjon innebærer en signifikant mindre sannsynlighet for å bli boende i Sogn og Fjordane. Dette er dermed den variabelen som reduserer sannsynligheten å bli boende i Sogn og Fjordane mest.

Både et bredere tilbud av arbeidsplasser og bedre lønn i større byer, samt større miljøer i større byer der en kan bruke og utvikle kompetansen sin i et større fagmiljø og felleskap, kan nevnes som mulige grunner for at mange med masterutdanning velger å bosette seg utenfor Sogn og Fjordane. Når de først har flyttet for å ta en mastergrad er terskelen for å flytte tilbake til Sogn og Fjordane høyere.

Studieslutt

Her har vi sammenlignet de som sluttet på Høgskolen i Sogn og Fjordane før og etter året 2000. Resultatet, en betaverdi lik minus 0,6, tyder på at sannsynligheten å flytte fra fjordfylket øker signifikant, jo kortere tid siden en har fullført studiene sine her. En grunn til dette kan være at mange av de yngste kullene fortsatt er under utdanning og dermed på andre plasser, og mange av disse tar en mastergrad i storbyene. I tillegg til dette har en økende andel av studentene ved HiSF kommet fra andre fylker, og det er derfor naturlig at mange av disse flytter ut av fjordfylket etter endt utdanning.

Stillingsnivå

Har toppledere og mellomledere høyere eller lavere sannsynlighet for å bli boende i Sogn og Fjordane enn andre yrkesgrupper? Betaverdien vi fikk når det gjelder stillingsnivået ble lik 0,232, men denne er heller ikke signifikant.

Videregående skole

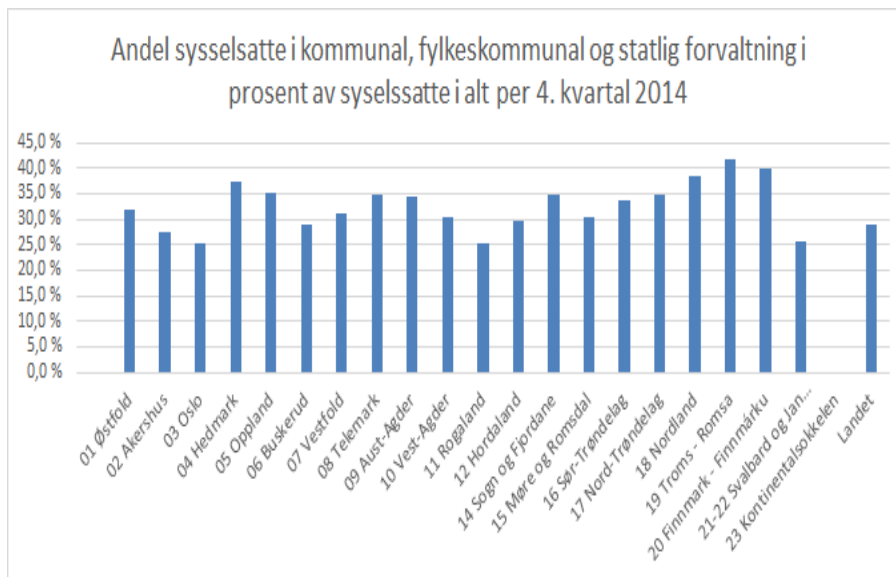
Den variabelen som med god margin hadde størst betydning for hvordan sannsynligheten for å bli boende i Sogn og Fjordane påvirkes, var om respondentene hadde gått på videregående skole i fylket, eller om de gikk på videregående i et annet fylke. Betaverdien for denne variabelen ble lik 2,748, noe som viser at de som er oppvokst i Sogn og Fjordane har betydelig større sannsynlighet enn andre til fortsatt å bo i fylket.

Det vil si at hvis en har gått på den videregående skolen i Sogn og Fjordane, påvirkes sannsynligheten å senere bli boende i fylket i meget stor grad. Det kan ha sammenheng med at en har familie i fylket, kanskje har arbeid her, både før og under studiet, og har sterke relasjoner både til mennesker og steder i fylket.

Offentlig kontra privat sektor

Også når det gjelder valg av arbeidssektor får vi en tydelig positiv og signifikant betaverdi lik 0,581. Å være ansatt innenfor det offentlige bidrar dermed positiv til at folk velger å bli boende i Sogn og Fjordane. Det kan forklares med gode jobbmuligheter innenfor den offentlige sektoren i fylket generelt og spesielt i Sogndal og Leikanger. Særlig i Leikanger er antall årsverk i offentlig sektor i forhold til innbyggertallet meget stort. Når det gjelder resten av Sogn og Fjordane er antall sysselsatte i kommunal, fylkeskommunal og statlig forvaltning større enn landsgjennomsnittet. Sogn og Fjordane havner her på sjetteplass etter fylkene i nord og Hedmark og Oppland (se tabell nedenfor).

En annen grunn kan være de spesielt gunstige reglene for de som tar videreutdanning mens de arbeider i offentlig sektor. Et eksempel på incentiver som kan bidra til at folk forblir knyttet til arbeidsplassen sin og dermed fylket ellers, er f.eks. utbetalingen av enten full eller delvis lønn under utdanningen. Denne utbetalingen knyttes til at kandidatene forplikter seg å forbli ansatt for en viss periode etter endt utdanning.

Kjønn

Kjønn har ingen signifikant effekt på om personer fortsatt bor i Sogn og Fjordane.

3.2.4 Oppsummering og sammenligning av resultatene med empiri fra teorikapittelet

Våre resultater viser at variabler som hvilke næringer folk er ansatt i, hvilket stillingsnivå de innehar og hvilket kjønn de har, ikke har noen signifikant innvirkning på om en velger å bo i Sogn og Fjordane eller ikke. På den andre siden øker sannsynligheten for å bo i fylket etter endt utdanning blant de som er vokst opp i Sogn og Fjordane og de som jobber innenfor den offentlige sektoren. Samtidig reduseres sannsynligheten for de som tar en master innenfor økonomi og administrasjon og for de som har studert i fylket etter år 2000.

Den første rapporten vi ønsker å sammenligne våre funn med er NIFU-rapporten. Det er dog viktig å nevne at denne rapporten tar utgangspunkt i større regioner enn det vi har fokusert på.

På samme måte som NIFU-rapporten er ett av våre hovedfunn at lokal tilknytning fører til større bofasthet i utdanningregionen. Kandidater vokst opp i utdanningsregionen har lavere sannsynlighet å bosette seg i andre regioner enn kandidater vokst opp utenfor regionen. I tillegg bekrefter NIFU-rapporten antakelsen om at større byer klarer å beholde kandidatene sine i større grad enn mindre steder. Den viser blant annet at mobiliteten ut av landsdelen var lavest for kandidater utdannet ved Universitetet i Oslo.

NIFU-rapporten anslår videre at sannsynligheten for å bli boende i Oslo/Østlandsregionen for kandidater utenfor regionen er på hele 75 %. Dette står i sterk motsetning til våre funn, der vi fant at kun 20 % av de kandidater oppvokst utenfor Vestlandsregionen fortsatt bor i regionen etter endt utdanning. I likhet med NIFU-rapporten kom vi frem til resultatet om at lokal rekruttering til lærestedet begrenser mobiliteten ut av utdanningsregionen.

Magmas (2010) artikkel har vist at det er lettere for kandidater med masterutdanning å få seg en relevant stilling, og at lønnsnivået er høyere for denne gruppen enn for bachelorkandidater. I artikkelen fremgår det også at det er flere kandidater som har høyere inntekter som er bosatt

enten i Hordaland eller på Østlandet enn ellers i landet. Dette antyder at Sogn og Fjordane ikke er like tiltrekkende for personer med masterutdanning innenfor økonomi og administrasjon, blant annet som følge av relativt lavt lønnsnivå for denne gruppen.

Når det kommer til kjønn ser vi i Magmas artikkel at menn har bedre betalt enn kvinner, men at forskjellen er prosentvis mindre for masterkandidater enn for bachelorkandidater.

SSB har i sin undersøkelse, ved hjelp av mincer-ligningen, funnet at personer med høy utdanning tjener mer enn de med lav utdanning. Vi har i vår undersøkelse ikke undersøkt lønnsnivå opp mot utdanning, men vi har funnet at når det gjelder lønnsnivå er det færre som tjener mye som også er bosatt i Sogn og Fjordane. De som tjener betydelig mer enn gjennomsnittet er i mye større grad bosatt på Østlandet eller i Hordaland, mens de med forholdsvis lav inntekt blir boende i Sogn og Fjordane. Vi vil i den grad si det er rimelig å anta at mange av de med høyere utdanning flytter til Østlandet eller Hordaland, og at de da med en høyere utdannelse enn bachelor også har høyere lønn/inntekt. Dette har vist seg da vi sammenlignet tallene mellom kandidater med masterutdanning boende i Sogn og Fjordane og kandidater boende enten i Hordaland eller på Østlandet, at det er betydelig forskjell i lønn mellom kandidater med en masterutdanning.

Karrieresenteret ved Studentsamskipnaden i Bergen, ved hjelp av TNS gallups undersøkelse, viser at 51 % av kandidatene uteksaminert fra HiB, UiB og NHH sett under ett arbeider i offentlig sektor. Vi har sett at når det gjelder kandidater uteksaminert fra HiSF bosatt i Sogn og Fjordane, er tallet ansatte i den offentlige sektoren lik 36 %.

Høgskolen i Oslo og Akershus har funnet at kandidater utdannet på Vestlandet i 2008 i større grad enn i 1998 bosetter seg på Vestlandet. Dette står i motsetning til våre funn der de yngste kandidatene i større grad velger å ikke bosette seg i Sogn og Fjordane sammenlignet med bosetningsmønsteret blant de tidligere kullene.

Videre har Høgskolen i Oslo og Akershus funnet at 9 av 10 studenter som ble rekruttert fra Vestlandet også blir ansatt på Vestlandet etter endt utdanning. Vi har i vår undersøkelse funnet lignende tall. Hele 85 % av kandidater som kom fra utdanningsregionen (Vestlandet) bodde også i regionen etter endt utdanning. Derimot er tallene forskjellig for de som er flyttet inn utenfra regionen (Norge utenom Vestlandet), her fant vi at det kun er 2 av 10 som etter endt utdanning fortsatt er bosatt på Vestlandet, mens HiOA slå fast at det var så mange som 40 %.

Vi mener at videre forskning på dette område vil være spennende, særlig hvis det skulle komme istand en fusjon mellom HiSF, HiB og HiSH. Det vil da være interessant å se hvordan det fremtidige bosetningsmønsteret av kandidatene på de enkelte plassene vil være påvirket av det. De siste årene har vi sett at innflyttingen til Sogn og Fjordane fra andre steder i landet har økt sammenlignet med tidligere år. Vi mener at det å følge nøye med på denne utviklingen fremover også kan by på interessant forskningsmateriale og kunne gi informasjon om i hvilken retning den fremtidige utviklingen vil peke. Det samme gjelder lønnsnivået mellom masterstudenter ansatt i Sogn og Fjordane og i andre regioner; "Hvordan vil disse tallene forandre seg og dermed bidra til om folk velger seg å bosette seg i Sogn og Fjordane?" Vi mener også at det hadde vært interessant å finne mer ut om hvordan det å vokse opp, ha tilknyttingen til hjemplassen sin, vil ha å si i fremtiden. Vil denne faktoren bli stående like sterk, bli sterkere eller kanskje avta? Forskning innenfor dette feltet runderomkring i landet er også en mulighet.

Konklusjon

Bacheloroppgaven vår skulle gi svar på hvordan kandidater utdannet innenfor økonomi og administrasjon ved Høgskulen i Sogn og Fjordane velger ut sitt fremtidige bosted og hvilke faktorer som påvirker kandidatene når det gjelder dette valget.

Vi har funnet flere faktorer som har signifikant betydning for valget av fremtidig bosted for økonomistudenter ved HiSF. Disse er:

- Hvor en er vokst opp.
- Om en tar en videreutdanning.
- I hvilken sektor en er ansatt i.
- Hvor lenge det er siden en har fullført studiet sitt.

Derimot har vi funnet at det ikke spiller en signifikant rolle:

- Hvilket kjønn en har.
- Hvilket nåværende stillingsnivå en har.
- Om en jobber innenfor primær- eller sekundærnæringene.

Vi har også sett at det er store forskjeller fra region til region når det gjelder hvor mange studenter som velger å forbli boende i utdanningsregionen. Mens det i sentrale områder, slik som i Oslo området, kan være opp til 75% av kandidater vokst opp utenfor regionen som blir boende i regionen etter fullført utdanning, har det f.eks. bare vært 20 % for de vokst opp utenfor Vestlandsregionen og for de som blir boende i Sogn og Fjordane.

Når det gjelder arbeidssektoren fant vi at det øker sannsynligheten å bo i Sogn og Fjordane om en er ansatt innenfor den offentlige sektoren. Dette har vi begrunnet med den relativt store størrelsen av denne sektoren i fylket sammenlignet med resten av landet, og at mange offentlige arbeidsplasser ligger i nærheten av høgskolen.

Sist men ikke minst, fant vi at kandidater som studerte ved HiSF de siste årene i større grad kommer fra andre fylker, og dermed har større sannsynlighet for å flytte ut igjen av fylket enn tidligere kull.

Kilder:

- Arnesen, C. Å. (2003). *Nyutdannedes regionale tilpasning* (7). Hentet 25.01.16, fra <http://www.nifu.no/files/2012/11/NIFUrapport2003-7.pdf>.
- Blekesaune, A. (Udatert). *Forelesning 17 - Logistisk regresjonsanalyse*. Hentet 06.04.16, fra <http://www.svt.ntnu.no/iss/Arild.Blekesaune/Forelesning17.pdf>.
- Bryman, A. og Bell, E. (2015). *Business Research Methods*. Hentet 25.01.16, fra https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=17u6BwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=research+methods+buisness&ots=AvPjxbHQOo&sig=0P7Cg5bfP0f5FbmlxtOUZSTXCXk&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
- Foosnæs, H., Halvorsen, K., Volden, R. og Wentzel-Larsen, T. *Statistikk - en innføring*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Heldal, J. (2006). *Logistisk regresjon - kurskompendium i byråskolens kurs SM507* (54). Hentet 06.04.16, fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200654/notat_200654.pdf.
- Hægeland, T. (2003). *Økonomisk avkastning av utdanning*. Statistisk sentralbyrå (SSB). Hentet 25.01.16, fra <http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa60/kap-10.pdf>
- Jacobsen, D. I. (2015) *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk
- Kirkebøen, L. J. (2005). *Lønn som fortjent? Forskjeller i livsløpsinntekt mellom utdanningsgrupper*. Hentet 06.04.16, fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/17170/Oppgave.pdf?sequence=1>.
- Korneliussen, T. (2006). *Konsumenters vurdering av dagligvarebutikk: omgivelsenes betydning*. Hentet 25.01.16, fra

https://www.idunn.no/beta/2006/01/konsumenters_vurdering_av_dagligvarebutikk_omgi_velsenes_betydning

- Nestaas, I. og Hind, R. (2011). *Fra studier til jobb i Bergensregionen - Kandidatundersøkelsen 2011*. Hentet 18.02.16, fra <http://www.nsd.uib.no/data/individ/publikasjoner/kandidatundersokelsen-2011.pdf>.
- Neuman W. L. (2009). *Understanding Research*. 1 utgave. Pearson.
- Nielbo, K. L. (2014). *Deskriptiv statistikk*. Hentet 04.05.16, fra <http://metodeguide.au.dk/metodeguiden-i-religion/kvalitativ-og-kvantitativ-analyse/kvantitativ-analyse/deskriptiv-statistik/>.
- Pallant J. (2005). *SPSS Survival Manual*. 2.utg. . Open University Press.
- Røberg, K. I. K, rapport 2014 nr 7, “Høgskolenes betydning for regional rekruttering til næringsrettede profesjonsyrker”.
- Saunders, M. N. K., Lewis, P. og Thornhill, A. (2016) *Research Methods for Business Students*. 7. utg. United Kingdom: Pearson Education.
- Wenstøp, F. (2007). *Statistikk og dataanalyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Åmo, B. W. og Kolvereid, L. (2010). *Nytten av å ta utdanning innen økonomifagene*. Hentet 26.01.16, fra <https://www.magma.no/nyttten-av-aa-ta-utdanning-innen-oekonomifagene>